

Prefață pentru ediția în limba română

Sunt deosebit de încântat că biografia pe care i-am dedicat-o premierului Yitzhak Rabin este publicată și în limba română.

România a fost patria unei însemnate comunități evreiești, care a avut o contribuție importantă la dezvoltarea istoriei, a vieții și a culturii israeliene. O mare parte a acestei comunități a emigrat în Israel și a avut un impact esențial la ridicarea țării. O altă parte a rămas în România, unde a reușit să prospere într-un mediu tolerant.

În mod tradițional, Israelul și România au o excelentă relație bilaterală. De-a lungul a mai mult de două decenii de tensiuni între Blocul Sovietic și Israel, România a fost singura țară est-europeană care a întreținut o relație diplomatică cu Israelul. În concluzie, a fost un canal vital între Israel și o parte importantă a sistemului internațional. De asemenea, Bucureștiul a jucat un rol important, în anii 1970, în construirea de punți între Israel și Egipt, principalul actor al lumii arabe.

În acest context, este deosebit de important ca publicul român să aibă acces la povestea lui Yitzhak Rabin.

Amintirea lui Rabin este vie în Israel, dar și peste hotare datorită semnificației aparte pe care au avut-o viața și dispariția sa. Premierul fost asasinat la 4 noiembrie 1995 de un fanatic, care credea că astfel va pune capăt Acordurilor de la Oslo,

inițiate de Rabin. Prin gestul său, criminalul a dat o puternică lovitură procesului de pace israeliano-palestinian. De asemenea, a reprezentat o provocare la adresa democrației israeliene, prin introducerea unei forme de violență extremă în procesul politic. Douăzeci și trei de ani mai târziu, Israelul încă se luptă cu efectele dramatice ale acestui asasinat.

Amintirea lui Rabin este însă vie și datorită vieții și contribuției sale bogate. Rabin a fost un *sabra* prin definiție, termen care îi desemnează pe cei născuți în Israel.

Evenimentele petrecute în timpul celui de-al Doilea Război Mondial l-au deturnat pe studentul eminent care visa la o carieră de inginer, îndemnându-l să ia calea armelor. A înaintat rapid în grad, astfel că, la 27 de ani, perioadă care coincide cu sfârșitul Războiului de Independență, era un respectat colonel în cadrul IDF. Culmea carierei sale militare o reprezintă, desigur, preluarea funcției de șef al Marelui Stat-Major, precum și rolul esențial jucat în incredibila victorie din Războiul de șase zile, din 1967. Apoi, a fost ambasador al Israelului la Washington, s-a implicat în politică în 1973 și a devenit premier un an mai târziu.

Cariera sa politică a cunoscut sușuri și coborâșuri, dar, în 1992, a fost ales pentru a doua oară premier. În timpul acestei perioade a devenit cu adevărat un om politic de anvergură internațională.

Îmi revine plăcuta datorie de a mulțumi Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative din București și rectorului Remus Pricopie pentru susținerea acordată publicării acestei cărți în România. De asemenea, le sunt îndatorat profesorului Liviu Rotman și Centrului de Studii Israeliene pentru dedicare și implicarea cordială în proiectul de față.

ITAMAR RABINOVICH

Tel Aviv, octombrie 2018

Studiu introductiv

Destinul unui Erou

O carte despre Rabin este, în fapt, o carte despre întemeierea, consolidarea și evoluția statului Israel.

Yitzhak Rabin este o personalitate care se regăsește în momente-cheie ale formării și consolidării țării: Războiul de Independență, organizarea armatei de apărare (IDF), Războiul de șase zile, Acordurile de pace de la Oslo. A fost prezent pe diverse planuri: apărare, viață politică, diplomatie, guvernare. Rabin este un personaj complex, pe care îl găsim ca ofițer și comandant la diverse niveluri: ambasador în cel mai sensibil loc al diplomatiei oricărui stat – Washington –, lider politic, ministru și prim-ministru în două rânduri. O carieră bogată, care acoperă 47 de ani de istorie tumultuoasă a unei personalități care a reușit, contrar tuturor normelor teoretice recunoscute, să schimbe cursul evenimentelor. Gloanțe criminale au întrerupt însă această activitate intensă.

Yitzhak Rabin, primul premier al statului evreu născut în *Eretz Israel*, la Ierusalim, este în sine o noutate în politica israeliană, în care liderii din prima generație – „Părinții statului”: Ben Gurion, Lev Eșkol, Golda Meir, Pinhas Sapira, Menahem Begin –, dar și colegii săi din a doua generație – Shimon Peres, Iosef Burg – erau născuți în diaspora. Astfel, Rabin va

fi un simbol al „noului evreu”, născut în vechea patrie, *sabra*, cum îi numesc cu admirație israelienii pe cei asemenea lui.

Deși a fost legat cu mii de fire, prin mediul său familial, de viața evreiască din diaspora, saga familiei în care s-a născut este semnificativă pentru începuturile Israelului, pentru biografia celor care au implementat în teren proiectul politic sionist.

Mama sa, Rosa, a fost un personaj cu adevărat fascinant. Provenită dintr-un neam de oameni bogați, religioși, nesiioniști, tânăra Rosa s-a revoltat împotriva familiei, a încălcat reglementările foarte stricte din lumea evreilor ortodocși, a învățat la o școală neevreiască și s-a înscris la o școală politehnică. Pentru a se întreține, a muncit ca tăietoare de lemne, apoi a lucrat în fabrică. A devenit socialistă pe linia tradiționalului *narodnicism rus*. A fost activă politic, motiv pentru care a fost urmărită și șicanată de Ohrana țaristă. După revoluția rusă, a fost persecutată pentru refuzul de a colabora cu partidul bolșevic, deși era lider în organizațiile muncitorești. Cu toate că nu era sionistă, s-a hotărât să plece în Palestina, unde a îmbrățișat, în cele din urmă, ideile mișcării.

Tatăl lui Rabin, Nehemia Rubitzov, un tânăr sărac dintr-un târg de lângă Kiev, a susținut ideile revoluționare. Urmărit de poliția țarului, a reușit să emigreze în Statele Unite și de acolo a făcut pasul în Palestina.

Am zăbovit asupra familiei lui Rabin pentru că ea este specifică pentru majoritatea liderilor și a militanților sioniști din primele două generații. În fapt, mișcarea sionistă s-a organizat, mai ales, prin cei veniți din Europa de Est, cu precădere din fostul Imperiu Rus, oameni tineri și, cei mai mulți, socialiști. Aceștia au ales calea emigrării spre *Etetz Israel* (Palestina) datorită puternicului antisemitism, al pogromurilor din Rusia, în special după 1881. Între ei existau asemănări vizibile datorită

mediului lor comun de formare, fapt care și-a pus pecetea asupra felului de a acționa al acestor lideri, de la Ben Gurion, la Golda Meir, Shimon Peres și Yitzhak Rabin.

Și instrucția școlară a acestor personalități avea puncte de întâlnire. Asemenea lui Shimon Peres și Yigal Alon, Rabin a învățat într-un liceu agricol care era hărăzit elitelor *yișuvului* evreiesc din Palestina. A lucrat în mai multe kibbutzuri, cunoștea bine viața din aceste comunități, dar, spre deosebire de alți viitori lideri și chiar de unele rude apropiate, nu a devenit kibbutznic. Un anumit surplus de individualism l-a împiedicat să se afilieze unei astfel de structuri colective. Drumul vieții lui mergea însă spre agricultură, așa cum a și recunoscut-o într-un volum de memorii: „Practic, toată copilăria am fost călăuzit spre o viață agrară, de kibbutz, iar dacă mi-ar fi spus cineva că o să ajung militar, aproape că l-aș fi luat în râs”. Era firesc, munca pământului era comanda socială în Israelul prestatal.

Dar a doua mare necesitate care se va impune în Palestina evreiască avea să fie securitatea locuitorilor, ceea ce a promovat armata în centrul preocupărilor. Se poate spune că această nevoie l-a călăuzit pe viitorul comandant pe drumul armelor, și nu o dorință lăuntrică. Fiind un elev excepțional, la sfârșitul liceului, Rabin a primit, din partea guvernului britanic, o bursă pentru studii de hidrotehnică (aprovizionarea cu apă într-o țară dominată de deșert era altă comandă socială importantă!) în Statele Unite, mai exact în California. Dar nu a mai plecat, fiind recrutat în milițiile de apărare datorită amploării luate de insurecția arabă, declanșată în 1936. Aceasta a fost prima sa întâlnire cu realitatea autentică a războiului. Apoi, în 1941, tânărul Rabin s-a înscris în Palmah, organizație paramilitară de apărare a stângii sioniste, unde a fost remarcat

de Yigal Alon, legendarul comandant și întemeietor al grupului. Aici și-a început drumul ascendent pe scara ierarhiei militare. Rabin s-a evidențiat nu doar ca un eficient comandant de teren, cât și ca instructor. Treptat, calitățile sale de planificator și strateg i-au atras stima colegilor, inclusiv a celor mai vârstnici. Ei l-au definit ca fiind „cea mai înaltă autoritate intelectuală în chestiuni militare”, întruchiparea profesionistului militar.

În 1953, Yitzhak Rabin a fost primul ofițer israelian trimis la un colegiu militar occidental, mai exact la Staff College, în Camberley, Anglia. La întoarcere, în 1955, a devenit general (*aluf*) și a primit conducerea Departamentului de Instrucție al Statului Major General. În 1959, Rabin era în pragul ieșirii din armată și se pregătea să plece la studii, în Statele Unite, dar, pentru a doua oară, a fost oprit. Armata avea din nou nevoie de el. O stare de alertă l-a determinat pe Ben Gurion să facă schimbări în conducerea militară, numindu-l pe Rabin șef al Departamentului de Informații al Armatei, practic a treia funcție în ierarhia militară a IDF (Israel Defence Forces, Forțele de Apărare Israeliene). În această nouă calitate, Rabin a pătruns în cercul foarte restrâns al decidenților în problemele de securitate a Israelului. Funcția l-a făcut pe Rabin să se implice în dezbateri și hotărâri și în zona politică. În acești ani el a participat la realizarea planului lui Ben Gurion de construire a unei „alianțe a periferiei” (este vorba despre alianța cu statele din imediata vecinătate a lumii arabe, în primul rând Turcia, Iran și Etiopia. Amintita înțelegere era îndreptată împotriva panarabismului radical, condus de președintele Egiptului, Nasser, sub patronaj sovietic). Drumul spre funcția de șef al Marelui Stat-Major, gradul suprem în armata israeliană, a fost mai lung decât s-a crezut. O opoziție din partea unor factori

militari, dar mai ales politici, inclusiv din partea „Bătrânului” Ben Gurion, au amânat preluarea funcției, până în 1964. Între timp, premierul Ben Gurion demisionase și fusese înlocuit de Lev Eșkol, ce avea legături cu Rabin.

Yitzak Rabin a venit la conducerea armatei cu o importantă zestre de experiență, ca om matur, la 42 de ani, și după o prezență activă de aproape 28 de ani, dintre care mulți în posturi-cheie. El și-a constituit o echipă de conducere formată din cei mai capabili ofițeri IDF ai momentului. Dintre aceștia îi amintesc pe ctitorul forțelor aeriene israeliene, Ezra Weizmann, de care îl vor despărți apoi conflicte puternice. Dintre ofițerii relativ mai tineri, Rabin l-a adus în echipă pe colonelul Ariel Sharon un „copil teribil” al IDF. Din această funcție, Rabin a reușit cea mai strălucită victorie militară israeliană în Războiul de șase zile, în iunie 1967. Succesul repurtat ca urmare a planurilor coordonate de el avea să intre în manualele de strategie militară din toată lumea. Rabin a împărțit însă laurii victoriei cu ministrul apărării, generalul Moshe Dayan.

Cei doi se cunoșteau de mult, Dayan fiind cel care îl recrutase pe Rabin în prima sa acțiune de luptă în Liban, în 1941, împotriva armatelor regimului de la Vichy, aliate ale Germaniei hitleriste. Ulterior, s-au întâlnit în varii situații, iar relațiile dintre ei au fost întotdeauna tensionate, căci îi despărțeau diferențe de caracter și stil de acțiune. Dayan era adeptul unor decizii rapide, bazate pe rutină, în vreme ce Rabin era prevăzător și prudent.

Încă dinainte de a ocupa funcția de șef al Statului Major, Rabin a cerut factorului politic, dar și conducerii militare să facă totul ca să preîntâmpine războiul. La o reuniune cu premierul, Rabin spunea: „... avem ca prioritate absolută apărarea statului și a integrității lui teritoriale, ca și protejarea

drepturilor sale suverane pe tot cuprinsul acestui teritoriu și în afara lui. Dacă acesta este obiectivul, atunci e mai bine să îl atingem fără război.”

Aceasta era concepția despre securitate a lui Rabin, și anume că forța armată trebuia folosită exclusiv ca metodă de descurajare.

Victoria militară strălucită din 1967 s-a bazat, în primul rând, pe funcționarea performantă a serviciilor de informații ale armatei, care fuseseră construite de Rabin, și pe ale forțelor aeriene, comandate de Weizmann. Rabin a fost obsedat, în întreaga sa carieră militară, de îmbunătățirea informațiilor. Gustul amar al unor pierderi umane nejustificate în timpul Războiului de Independență l-au orientat spre această direcție. Vorbind despre luptele grele pentru căile de acces spre Ierusalim din 1948, Rabin mărturisea în memoriile sale: „În perioada convoaielor, în zilele crâncenelor lupte pentru Ierusalim, înainte și după invazia armatelor arabe regulate, m-a tot săcâit o întrebare: de ce ne-a prins războiul acesta atât de slab pregătiți? A fost, oare, necesar?” În opinia lui Rabin, toate acestea porneau de la sistemul de informații.

Excepționala victorie militară care a creat o atmosferă euforică a ridicat și chestiuni de ordin politic deosebit de serioase. Anexarea teritoriilor, în 1967, pentru a fi o monedă de schimb în tratativele de pace cu vecinii arabi, pace care a întârziat să vină, a provocat probleme în interiorul societății israeliene, permanentizarea ocupației generând un complex de dificultăți inclusiv pe plan internațional. Ocupația nu intra în viziunea proiectului sionist. Rabin a fost cel care a încercat să schimbe, peste un sfert de veac, direcția periculoasă în care se îndreptau lucrurile și a fost, în cele din urmă victima acestei încercări temerare.

De la Independență la Războiul de șase zile, 1949–1967

Pe când războiul își trăia ultimele zile și lua naștere o nouă viață, tensiunile dintre Ben Gurion și conducerea Palmah atingeau noi cote. Unii dintre comandanții de rang înalt ai organizației au fost înlăturați din IDF, alții au demisionat în semn de protest. Rabin a ales să rămână. Iată cum și-a explicat el decizia, în volumul de memorii: „Aflându-mă la o răspântie a vieții personale, simțeam o profundă responsabilitate morală, un soi de datorie de onoare față de oamenii care, prin curajul și cu trupurile lor, stăviliseră înaintarea arabă... În cele mai tragice momente ale războiului... mulți dintre colegii mei ofițeri și eu însumi ne-am luat un angajament personal... Am jurat ca niciodată, cât vom trăi, statul Israel să nu mai înfrunte o agresiune, nepregătit... Am construit o armată redutabilă.”¹

Lucrurile erau, însă, ceva mai complicate. În primul rând, tânărul și săracul stat israelian oferea puține opțiuni. Rabin se identifica, desigur, cu Palmah, dar era, totodată, și un lup singuratic, fiul Rosei, care nu a intrat în niciun kibbutz, nici în rândurile Ahdut Haavoda, care își lua singur deciziile. Era același Rabin, care, la întâlnirea din kibbutzul Na'an, dintre Ben Gurion și liderii Palmah, în care amândouă părțile și-au

exprimat pe față opiniile divergente, a ales să păstreze tăcerea. În realitate, Rabin era de acord cu decizia lui Ben Gurion de a desființa statul major al Palmah, însă nu voia să țină partea Bătrânului împotriva camarazilor lui. Deși un apropiat al Ahdut Haavoda, nu s-a înscris, efectiv, în partid. După cum îi scria surorii lui, la mijlocul anilor 1940: „Nu sunt membru de partid și, în ciuda identificării mele cu unele cauze ale Ahdut Haavoda, nu văd la el niciun fel de viziune, nicio dorință de a prelua inițiativa, de a conduce și a arăta calea; e mai degrabă o entitate de mijloc, care vrea să indice un drum doar întrucâtva diferit de al actualei conduceri.”²

Toate acestea nu i-au afectat loialitatea față de Alon, care a fost înlăturat de Ben Gurion din postul său de la Comandamentul de Sud și înlocuit cu Moshe Dayan. Alon era, de fapt, în Europa, într-o vizită la armata franceză, vizită pe care a ales să o prelungească, deși poziția de acasă îi era în pericol. Cariera lui ajunsese la apogeu în perioada războiului din 1948, intrând în declin imediat după. Acest episod a constituit un indiciu timpuriu al faptului că personalitatea lui Alon suferise o profundă schimbare. Rabin l-a informat pe Alon în timpul șederii lui în străinătate și a luptat în numele lui. I-a descris acestuia eforturile pe care le făcuse pentru el, citând o scrisoare pe care i-o trimisese șefului Marelui Stat-Major, Yaacov Dori, la 12 octombrie 1949: „Cerând o explicație scrisă în legătură cu dumneata, am adăugat și o solicitare verbală, de întrevedere cu dumnealui. Deși i-am trimis aghiotantului trei cereri într-o singură zi, nu am primit niciun răspuns”. Mesajele către Alon erau scrise într-un cod primitiv, iar numele pentru Dayan era „negustorul de antichități”. Amândoi erau critici la adresa lui. Iată ce scria Rabin, în 23 octombrie: „A apărut Dayan. Îl pun la curent. Omul habar nu are. În opinia mea, îi lipsește o minimă

competență militară dincolo de granițele unei companii sau ale unui batalion. Complet lipsit de tact în relația cu oamenii.”³

Lipsa de apreciere și antipatia erau însă reciproce. Dayan nu a întârziat să îl înlăture pe Rabin din postul de adjunct al Comandamentului de Sud, ulterior el fiind numit în fruntea Brigăzii a XII-a, care, la standardele epocii, era considerată o unitate de blindate. Noul aranjament nu a durat mult. Cum amintita brigadă era văzută ca unitate Palmah, ea a fost desființată sub pretextul că toate elementele blindate trebuiau concentrate în Brigada a VII-a. Rabin i-a trimis o scrisoare furioasă șefului de stat-major, criticând această decizie: „Mă întreb de ce și în ce scop? În opinia mea, ar putea să existe două motive: fie argumente personale împotriva mea, pe care nu le înțeleg, fie argumente împotriva brigăzii, din cauza originilor ei Palmah.”⁴

Tensiunile din jurul Palmah au atins punctul culminant în 24 octombrie, data stabilită pentru un miting care se voia și de adio, dar și un gest de protest. Statul Major General al IDF a emis un ordin prin care le interzicea ofițerilor în serviciul activ să participe la ceea ce era definit ca un eveniment politic. Pentru Ben Gurion, era deosebit de important ca în special Rabin să nu ia parte la demonstrație, el fiind ofițerul Palmah cu cel mai înalt grad în IDF. Prezența – sau absența – lui nu avea să treacă neobservată. Poate că Ben Gurion, care avea o slăbiciune pentru Rabin, voia să îl ferească de consecințele neexecutării ordinului. L-a invitat la o discuție la el acasă, chiar în după-amiaza zilei de 24 octombrie. După cum nota Rabin în memoriile sale, tocmai când se pregătea să plece, Bătrânul l-a poftit să rămână la cină. Rabin a refuzat invitația și s-a dus la miting, știind foarte bine că va trebui să plătească pentru acel

act de sfidare. Să rămână în IDF era una, loialitatea față de prieteni și camarazi, cu totul alta.

Bun Gurion s-a enervat la culme. Reproșându-i comportamentul, i-a întârziat lui Rabin înaintarea în grad, cu un deceniu. Și nu a fost singurul politician înfuriat de incident. La o ședință de cabinet, șeful Partidului Mizrahi (devenit ulterior Partidul Național Religios), Moshe Haim Shapira, afirma că „Rabin nu este doar un tânăr bulversat de două comandamente: a stat împreună cu dl Ben Gurion, s-a certat cu el, și-a deschis inima în fața lui, după care, când s-a pus problema ce este mai important – disciplina de partid sau disciplina militară –, a preferat disciplina de partid. Cu alte cuvinte, comandantul adjunct al unui front, aflat pentru prima oară în fața unei astfel de alegeri, a înclinat în favoarea partidului. Și ce se va întâmpla dacă partidul îi ordonă să lezeze guvernul? Va avea, din nou, de ales: partidul sau guvernul, iar din încercarea asta nu știi cum va ieși... Afirm deschis: nu sunt dispus să pun soarta unei brigăzi în mâinile unui comandant care este capabil să încalce disciplina în felul acesta.” Nu avea să fie ultima ciocnire dintre Shapira și Rabin.

Incidentului i s-a pus capăt odată cu acțiunea disciplinară întreprinsă de Dori la 21 octombrie 1949. Întâlnirea dintre el și Rabin, a cărei stenogramă se păstrează în arhive, a constituit un moment rarism, puțini comandanți de rang înalt fiind vreodată chemați la ordine pentru că nu au respectat dispozițiile. Răspunsurile date de Rabin la întrebările lui Dori sunt scurte, seci și la obiect:

DORI: Ați fost citat într-un proces pentru încălcarea disciplinei. Ați primit ordinul care interzicea participarea la miting?

RABIN: L-am primit.

DORI: Ați participat?

RABIN: Da.

DORI: Cum se împacă neîndeplinirea ordinului cu jurământul prin care vă angajați să respectați toate instrucțiunile primite de la comandamentul suprem?

RABIN: Nu se împacă. Recunosc că nu am executat ordinul. Dintr-un sentiment de loialitate personală față de prieteni... A fost o chestiune de loialitate... Am simțit că trebuia să fiu alături de prietenii mei.

DORI: A existat vreun alt ordin?

RABIN: Nu a existat niciun alt ordin, a fost o decizie personală. Este adevărat că a existat o neîndeplinire a ordinului, dar nu am primit vreo comandă din altă parte.

DORI: Cum se împacă asta cu jurământul?

RABIN: Este adevărat că a existat un ordin, însă nicio lege nu împiedică un militar să participe, în calitate de cetățean, la mitinguri, atunci când se află în permisie.

Rabin a primit o muștrare severă. Cel care l-a ajutat să scape din această situație dificilă a fost Haim Laskov. La invitația lui, Rabin a venit la nou-înființata Școală pentru Comandanți de Batalion, fondată curând după război, ca parte a efortului de instituționalizare a IDF. Ulterior, el l-a și înlocuit pe Laskov la conducerea școlii. Rabin i-a invitat să predea și pe câțiva dintre foștii colegi din Palmah, pentru unii din ei, aceste cursuri dovedindu-se o încurajare să rămână sau să se întoarcă în IDF. Laskov, fost maior în Brigada Evreiască a armatei britanice, era un reprezentant model al tipului de ofițer preferat de Ben Gurion. Dar, în ciuda trecutului lor militar diferit, Laskov și Rabin s-au înțeles de minune. Colaborarea lor și rolul jucat de colegi au fost cruciale pentru integrarea lecțiilor desprinse din războiul din 1948, dar și a celor două tradiții militare diferite,

în doctrina specifică IDF. Cei cincizeci de studenți ai școlii aveau să alcătuiască nucleul comandamentului IDF, profesori și elevi dezvoltând un nou limbaj profesional, în ebraică. Ocazional, meticulozitatea lui Rabin îi exaspera pe studenți, care însă îi acceptau și respectau autoritatea.⁵ Rabin era înzestrat cu o memorie excelentă și împlotea capacitatea pentru analiză cu atenția la detalii. Ținea mult la precizie și perfecțiune, calități nu întotdeauna apreciate de subalternii săi.

Apoi, din ianuarie 1951 până în decembrie 1952, Rabin a fost șef al Departamentului de operațiuni din cadrul Cartierului General (CG), un post-cheie în cea mai importantă divizie a instituției. Departamentul se ocupa de trei sectoare: operațiuni, securitate curentă, organizarea și mobilizarea rezerveilor. Documentele scrise de Rabin în această perioadă reflectă măiestria lui în chestiuni militare, indiferent că era vorba de doctrină, de comandă și control, sau de tactici.⁶ Comentariile făcute de el pe marginea unei lucrări de cercetare întocmite de Departamentul de planificare al IDF sunt o bună ilustrare a prestației sale în acest domeniu. Era o fire energică și incisivă, demonstra o profundă înțelegere a rolului jucat de forțele aeriene în războiul modern și insista ca rolul și performanțele acestora să fie determinate nu de ele în sine, ci de Statul Major General. Principala sa contribuție la activitatea și metodologia IDF din această perioadă a fost efectuarea tranziției de la planificarea militară din timpul războiului la un tip de planificare mai ordonat, mai sistematic, cerut de realitatea postbelică și ilustrat de o lucrare scrisă de el în 24 decembrie 1951, cu titlul „Planificarea de război în IDF”. Rabin făcea acolo o distincție între planificarea strategică și cea operațională, răspunzând astfel la dilema cu care se confruntă orice armată modernă. Planificarea pentru un scenariu ipotetic poate să

Politicile de pace, 1992–1995

La 26 iulie 1994, premierul Yitzhak Rabin și regele Hussein au luat cuvântul într-o ședință comună a Congresului SUA, iar la 30 iulie, au semnat un acord prin care se punea capăt stării de război dintre Israel și Iordania. Era o etapă intermediară pe drumul către tratatul de pace care se va semna la 26 octombrie 1994. Iordania devenea, așadar, al doilea stat arab, după Egipt, care ratifica un astfel de tratat cu Israelul. În discursul ținut în fața Congresului, Rabin spunea: „Eu, Yitzhak Rabin, număr de legitimație militară 30 743, general-locotenent în retragere, soldat în IDF și în armata păcii. Eu, care am trimis trupe în linia întâi și soldați la moarte, vă spun dumneavoastră, regele Iordaniei, și dumneavoastră, prieteni americani: declanșăm, astăzi, o luptă în care nu vor fi nici morți, nici răniți, nici sânge, nici suferințe – lupta pentru pace.”

La începuturi, Rabin nu fusese un bun orator și nici măcar un vorbitor de primă-mână. În al doilea mandat, însă, colaborarea dintre el și Eitan Haber, directorul său de cabinet și autorul discursurilor lui, a produs mai multe cuvântări memorabile, printre care și aceea din Congresul american. Lăsând la o parte hiperbola retorică (care îl jena vizibil), discursul lui Rabin reflecta două adevăruri profunde. Pentru el, a face pace

în acel moment – când ajunsese la apogeul carierei și se apropia de sfârșitul vieții – era o extensie firească a primei sale vocații, aceea de militar. Fusese o vreme a războiului, dar, în sfârșit, venise și vremea păcii. Pentru israelieni, era crucial ca demersurile să se desfășoare sub conducerea unui fost șef de stat-major și ministru al apărării. Oamenii erau nerăbdători și circumspecți în privința procesului început în 1993 și erau dispuși să îi acorde credit doar dacă era condus de premierul în care aveau deplină încredere și care, la momentul concesiilor, le inspirase un sentiment de siguranță.

Pacea cu Iordania nu mai avea deja nimic controversat. Cele două țări se războieră în trecut, uneori cu ferocitate, dar, în deceniul al nouălea, Hussein și regatul său hașemit erau văzuți ca potențiali aliați și parteneri întru realizarea păcii. Israelul considera acum Iordania ca latura binevoitoare a triumphiului israeliano-iordaniano-palestinian și ca apărător de încredere al celei mai lungi frontiere terestre ale sale. Mai mult, concesiile făcute pentru a o determina să semneze tratatul de pace erau minore și nedureroase: Israelul returna țării vecine teritoriul ocupat în sud, iar la schimb primea permisiunea de a-și concesiona porțiunea cultivată. Dar, pentru a putea să încheie acest tratat istoric cu Iordania – să transforme în negocieri de pace oficiale și fructuoase cele peste două decenii de contacte clandestine cu suveranul hașemit – a fost necesară semnarea, cu un an înainte, a mult controversatelor Acorduri de la Oslo. Numai după ce conducerea Mișcării Naționale Palestiniene a semnat înțelegerea cu Israelul și a trecut, împreună cu Israelul, printr-un proces de recunoaștere reciprocă, a putut avea regele Iordaniei legitimitatea de a încheia o pace proprie.

Acordurile de la Oslo și procesul căruia i-au dat ele naștere au fost momentele definitorii ale celui de-al doilea mandat de

prim-ministru al lui Rabin. L-au costat viața, dar l-au și transformat într-un om de stat de talie internațională, un lider care putea să ia hotărâri îndrăznețe, să facă lucruri care nu îi stăteau în fire și să câștige susținerea poporului.

Acordurile de la Oslo

Când Rabin și-a prezentat guvernul, la 13 iulie 1992, nu era deloc clar până unde era dispus să meargă cu procesul de pace. În discursul ținut în aceeași zi în Knesset, a vorbit despre schimbarea agendei naționale. Era hotărât să pună capăt ipotecării – cum o numea el – resurselor și viitorului țării, în sprijinul proiectului coloniilor din Cisiordania și Gaza. În opinia lui, campania aceasta de colonizare îi seca Israelului resursele economice și îi submina poziția pe scena internațională. Noul prim-ministru voia să direcționeze resursele acestea către noi investiții: o infrastructură care să pregătească țara pentru secolul al XXI-lea; absorbția uriașelor valuri de imigrare dinspre fosta Uniune Sovietică; și îndreptarea relațiilor cu Statele Unite. Mai promisesese, în campania electorală, și că, în nouă luni, va încheia un acord de autonomie cu palestinienii. În discursul acesta, Rabin întreba: „E oare mai înțelept să dăm prioritate națională investițiilor în teritorii sau luptei contra șomajului? Educației?... În zilele noastre, există două opțiuni: fie să depunem un serios efort pentru încheierea păcii, cu garanția siguranței..., fi e să trăim veșnic cu sabia în mână.”

Rabin avea rezerve față de Procesul de la Madrid, moștenit de la guvernul Likud, pe care administrația Bush–Baker îl demarase în octombrie 1991, după încheierea Primului Război din Golf. La momentul respectiv, Statele Unite erau la apogeul influenței lor în Orientul Mijlociu: îl învinseseră pe Saddam

Hussein, eliberaseră Kuweitul și salvaseră Arabia Saudită de la o invazie irakiană. Uniunea Sovietică tocmai se prăbușise, așa că America rămăsese unica superputere mondială. Bush și Baker au decis să își investească atuurile într-un nou efort de rezolvare a conflictului arabo-israelian. Rezultatul a fost o conferință de pace la Madrid, urmată de un proces de pace. S-au stabilit trei piste de negociere directe: între Israel și Siria, între Israel și Liban, și între Israel și o delegație iordaniano-palestiniană. Slăbită de nechibzuitul pariu pe Saddam Hussein, OEP a trebuit să se mulțumească cu o poziție de subordonare în cadrul acestei delegații. Componenta palestiniană nu includea niciun membru OEP, fiind alcătuită numai din locuitori ai Cisiordaniei și ai Fâșiei Gaza. Pe lângă aceste trei direcții s-au constituit și cinci grupuri de lucru, pe teme precum securitatea regională, mediul și refugiații.

Rezervele manifestate de premierul israelian se întemeiau pe impresia acestuia că un proces de pace arabo-israelian, bazat pe negocieri între Israel și un colectiv arab, era o greșeală. După cum am văzut, în urma primei lui întâlniri cu diplomația arabo-israeliană, produse în 1949, și a experiențelor ulterioare, Rabin descoperise că atmosfera de la o conferință de pace la care participa întreg colectivul arab tindea să se radicalizeze ca urmare a influenței celor mai aprigi dintre invitați. Era mult mai bine, simțea el, ca Israelul să discute separat, cu fiecare stat în parte. Însă nu avea niciun sens să încerce să clatine sau să schimbe formatul Madrid, încă de la început, așa că s-a resemnat să dea startul, sub această mască, unui demers de pace personal.

După încheierea conferinței, către sfârșitul lui 1991 și începutul lui 1992, delegații guvernului Shamir s-au întâlnit de mai multe ori cu partenerii arabi, la Washington. Nu s-a înregistrat,

însă, niciun progres; negocierile au fost suspendate, căci în Israel trebuiau să aibă loc alegeri. Rabin i-a păstrat pe șefii celor două delegații inițiale – pe Eliakim Rubinstein, ca negociator-șef cu Iordania și palestinienii, și pe Uri Lubrani, ca negociator-șef cu Libanul. Dar l-a înlocuit pe Yossi Ben Aharon, directorul general al Oficiului prim-ministrului Shamir și, totodată, negociator-șef cu Siria, cu subsemnatul. Pe vremea aceea mă ocupam cu istoria Siriei moderne la Universitatea din Tel Aviv, unde eram și rector; anterior, fusesem director al celui mai prestigios institut național de cercetări în domeniul Orientului Mijlociu. Îl cunoșteam foarte puțin pe Rabin, cu care aveam o relație socială și profesională superficială, dar amicală. Grație acestei colaborări mai apropiate, nu a întârziat să se lege între noi o trainică prietenie. O caracteristică a lui era că, la numirea într-o nouă funcție, își aducea cu el un număr de oameni de încredere și, dacă împrejurările nu dictau nicio schimbare, tindea să lucreze cu vechea echipă. Dar, în cazul acesta, a simțit că Ben Aharon, colaborator apropiat al lui Shamir și bine-cunoscut pentru agresivitatea lui, nu mai putea să rămână negociator-șef cu Siria. Rabin voia să dea un semnal că lua în serios aceste demersuri.

Încă de la bun început a fost limpede că Rabin intenționa să facă progrese semnificative în direcția păcii. Simțea că această foarte rară a doua șansă nu îi fusese dată doar ca să mai stea câțiva ani în fotoliul de premier și că schimbarea relației Israelului cu lumea arabă era cea mai eficientă metodă de-a avea un impact. Principalele amenințări, credea el, se găseau pe flancul estic al Orientului Mijlociu, în Iran și Irak. Pentru a gestiona aceste pericole grave, Israelul trebuia să își schimbe relațiile cu vecinii apropiați.

Cuprins

<i>Prefață pentru ediția în limba română</i>	5
<i>Studiu introductiv</i> de Liviu Rotman	7
<i>Prolog</i> – Moartea și viața lui Yitzhak Rabin	23
Capitolul 1 – Cum se naște un soldat, 1922–1948	27
Capitolul 2 – De la Independență la Războiul de șase zile, 1949–1967	58
Capitolul 3 – Ambasador la Washington, 1968–1973	96
Capitolul 4 – Primul mandat, 1974–1977	131
Capitolul 5 – Decădere și mărire, 1977–1992	179
Capitolul 6 – Politicile de pace, 1992–1995	213
Capitolul 7 – Politică, politici, instigare și asasinare, 1992–1995	260
<i>Epilog</i>	285
<i>Note</i>	295
<i>Glosar</i>	303
<i>Mulțumiri</i>	307
<i>Index</i>	309